

41 (41).
SİLVA HOVHANNES BÜZANDYAN'IN ANLATTIKLARI
(1908, VAN DOĞUMLU)

Ailemiz Van'ın kültürlü ailelerindendi. Fransızlar Van'a kendi dillerini yaymaya gelmişlerdi. Dedem, çalışmalarını için evimizdeki bir odayı onlara tahsis etmişti. O okula Büzandyanlar'ın okulu adı verilmişti.

Bizim çok büyük ve devamlı yurt dışında basılmış kitaplarla zenginleşen bir kütüphanemiz vardı. Evimizde Khirimyan Hayrik'e de bir oda ayrılmıştı; gezilerinden döndüğünde gelip o odada istirahat ediyordu.

Babam çok yetenekli bir adamdı; sık sık parti toplantılarına katılmış ve serbestçe konuşmalar yapmıştı; birçok insan ona : "Hovhan senin altın bir ağzın var" diyordu.

Van'da uzun bir süreden beri karışıklıklar yaşanıyordu. Türkler Van ve çevresindeki Ermenilere saldırdılar.

Günün birinde göç etmemiz gerektiğini bildiren bir emir geldi. Türkler sivil halka saldırdılar. Vanlılar mecburen yayan göç ettiler. O sırada ebeveynim beni kaybetti. Rus askerler beni yanlarına alıp sakladılar. Vaftiz babam aniden beni görüp tanıdı ve atının heybesine yerleştirip yoluna devam etti.

Türkler ablam Sirvard'ı kaçırdı. O çok güzel ve yetenekli bir kızdı. Şant'ın "Eski Tanrılar"ında Seda rolünü oynamıştı.

Türkler rastladıkları herkesi katlediyorlardı. İnsanların ellerini, ayaklarını kesiyor, alınlarına çivi çakıyor, gözlerini oyuyorlardı. Çocukları ebeveynlerinin önünde, ebeveynleri de çocuklarının önünde kesiyor ve bütün bunları seyredip haz duyuyorlardı. Onların amacı, son bireyine kadar Ermenileri kesmek ve buna 1.5 milyon Ermeni kurban gitti.

Biz İğdır'a tamamen çıplak bir halde vardık; zira bizi soymuşlardı. Aç ve susuzduk. Sonra Aras nehrinin öbür yakasına geçtik. Yakınlarımdan birçoğu yaşlıydı, yürüyemediği için Van'da kaldı ve katledildi. Tifüs salgını da bizden çok kurban aldı. Açlık, hastalık, korkunç bir durum...

Ama bütün bunlara kahramanca tahammül edip direndik.